



## De markt als waakhond?

**Auteur(s):**

ESB

**Verschenen in:**

ESB, 85e jaargang, nr. 4288, pagina D32, 23 december 2000

**Rubriek:**

Dossier: Economie en ethiek

**Trefwoord(en):**

epiloog

**In de economische wetenschap staat 'de markt' als coördinatiemechanisme op de voorgrond. In de economische leerboeken is de markt een neutrale aangelegenheid, waar consumenten keuzen maken op basis van het te verwachten te nut. De onzichtbare hand regeert.**

Nu steeds meer een beroep gedaan wordt op de werking van de markt wordt duidelijker dat de markt eigenlijk juist geen neutraal mechanisme is. Een term als 'de disciplinerende werking van de markt' geeft aan dat er een morele lading ligt in het benutten van het marktmechanisme. De markt 'veroordeelt' luie mensen tot een laag inkomen en 'beloont' ijver en gedrevenheid. Inschakeling van de overheid impliceert dat er voor mensen 'gezorgd' wordt, ook al wil men dat misschien helemaal niet. De keuze tussen inschakeling van de markt of de overheid berust op waarde-oordelen over wat goed is voor anderen.

Voor economen zit de gedachte er diep in, dat de economische theorie waardevrij is en dat alleen de preferenties van betrokkenen subjectief zijn. Dit ESB-dossier wil nu eens laten zien dat er achter de klassieke economische modellen een eigenzinnige manier van denken zit. Het streven naar nut een voorbeeld van economische manier van denken. Het lijkt vanzelfsprekend, maar we staan er eigenlijk niet meer bij stil of alles wat nuttig is ook zinvol is. Iets is nuttig als het veel geld opbrengt. That's it?

Een ander voorbeeld is de vooronderstelling van de economie van de rationeel calculerende burger. Het moet voor een econoom pur sang moeilijk te begrijpen zijn, waarom in de metro niet massaal zwart gereden wordt. De pakkans en de boete zijn zo laag, dat het gunstig is om consequent geen kaartje te kopen en 'zwart te gaan'. De verwachte contante waarde hiervan is positief. Kennelijk zijn er ook andere overwegingen dan de pure individuele calculaties die economen zo centraal in hun gedachten hebben staan. Het is moreel onaanvaardbaar. Hè? Moraal. Wat is dat?

Met de introductie van de moraal is de nieuwsgierigheid gewekt. Dit ESB-dossier probeert nu eens achter de economische modellen vandaan te kruipen om te horen wat andere vinden van de economische manier van denken. Wat vindt u zelf?